

Glavna fasada firentinske katedrale

Enterijer crkve Santa Maria del Fiore, XIV - XV v.

Pjero dela Frančesko • Portret grofa od Urbina • tempera na drvetu, 1465 - 66. god. Izvanredan Frančeskin portret prikazuje urbinskog plemića izbjegnuto je idealizovanje lika. Slika je jasno razvijena u tri perspektivna plana što stvara izvanrednu iluziju prostora

Santa Maria del Fiore • Firenca, XIV - XV v.

UMJETNOST NOVOG VIJEKA

Renesansa

U gotičkoj skulpturi srednjeg vijeka jasno su akcentovani napori umjetnika usmjereni ka što realnijoj likovnoj predstavi koja se postepeno udaljava od mistike i spiritualnosti, te sve više usmjerava ka obnovi kreativnih vrijednosti grčke i rimske antike. Napredak nauke i tehnologije na Zapadu sa svojim bogatim gradovima i sve obrazovanijim stanovništvom, otkrića antičkih spomenika - neminovno su vodili ka razbijanju stereotipne i spiritualne vizuelnosti srednjeg vijeka. Promjene u pogledu stvaranja novih koncepcija likovne umjetnosti bazirane na umjetničkim dostignućima Grčke i Rima, već u drugoj polovini XIII i tokom XIV vijeka najprije će se osjetiti na tlu Italije - prostoru koji baštini bogatu antičku kulturu, sa mrežom gradova - država (Firenca, Venecija, Milano, Đenova, Sijena, Mantova...) među kojima je i Vatikanska država, centralno sjedište glavnog inspiratora i donatora srednjovjekovne likovne kulture zapadne Evrope, katoličke crkve. Upravo na italijanskom tlu formira se nova stvaralačka epoha - renesansa sa kojom započinje treći veliki umjetnički period - novi vijek.

Osnova i suština likovne umjetnosti renesanse, obnova antičkih kreativnih modela, ni u kom slučaju neće značiti postupak pukog podražavanja djela čuvenih grčkih i

Di Bondone Đoto

• Sv. Franjo ispred sultana • crkva Sv. Franje, Asizi, poslije 1288. god. U Đotovom slikarstvu uvode se perspektivni sistemi čime se nagovještava prelaz od srednjovjekovne ka novoj renesansnoj koncepciji likovnosti

Tomazeo di Simone Mazačo • Madona sa djetetom i sv. Ana • tempera na drvetu, 1424. god

Leonardo da Vinči • Madona u pećini • ulje na platnu, 1495 - 1508. god.
 Jedan od najvećih majstora svjetskog slikarstva. U trećem planu Leonardo je primijenio sistem "sfumata", magličaste strukture čime je iluzija dubine prostora dovedena do savršenstva

rimskih umjetnika. Ideja o harmoniji i idealnoj ljepoti koju treba tražiti u prirodi i samom čovjeku, u Italiji i drugim zapadnoevropskim zemljama, biće realizovana do neslućenih visina. Umjesto, pretežno, anonimusa srednjeg vijeka čiji je umjetnički rad shvatan dobrim dijelom kao zanatska vještina, ponovo se rađa **kreativni personalitet**. Obnova antičkog pozorišta, uspon laičke proze, poezije, muzike, interesovanje za naučne discipline - pokretaće kod italijanskih umjetnika nove stvaralačke impulse i ideje.

Umjesto grandioznih gotičkih katedrala čija je dugotrajna izgradnja iziskivala ogromna materijalna sredstva, stvoren je novi tip crkvene građevine sa simetrično raspoređenim djelovima glavne fasade očišćene od glamuroznog skulptornog dekora, harmonične i prefinjene sa odmjereno postavljanim skulpturama. Kao jedan od najbitnijih elemenata renesansnog graditeljstva, javlja se veličanstvena kupola većih dimenzija. Slične karakteristike posjeduje i svjetovna arhitektura - palate bogatih kneževa, plemića i građana, gradske vijećnice i druge javne zgrade. I u enterijerima se izbjegava pretjerana dekorativnost i uproščavaju komplikovani gotički konstruktivni sistemi. Glavni predstavnici usvajanja novih arhitektonskih obrazaca bili su italijanski arhitekti Brunelleski, Alberti i Bramante.

Arhitekturu, kao dominantnu umjetničku granu srednjeg vijeka kojoj su bile podređene sve ostale likovne aktivnosti, u doba renesanse zamjenjuje slikarstvo. Orijentisani u početku na tehnike »al seco« i tempere, renesansni slikari sve više usvajaju metod izvedbe pomoću ulja na platnu ili dasci što im omogućava širok spektar »beskonačnih« intervencija u cilju postizanja efekta što realnije iluzije figure i prostora. Već prva generacija velikih italijanskih slikara okrenuta novim shvatanjima - Đjoto, Dučo, Martini, braća Lorenzeti... teži ka razmatranju volumena, realnoj anatomiji ljudskog tijela, rezvijenoj kompoziciji u okviru zanimljivih perspektivnih rješenja.

Sandro Botičelli • Rađanje Venere • ulje na platnu, 1478. god.
 Mitološke teme, pod uticajem antike, bile su omiljene u doba renesanse

Van Ajk • Bogorodica kancelara Rolana, ulje na drvetu Najveći holandski renesansni majstor

Van Ajk • Bogorodica kancelara Rolana • Detalj

Donatelo • David • bronza, 1425. god.

djelovali na prostoru Italije, Njemačke, Holandije i Francuske.

Pored pomenutih iz prve generacije italijanskih slikara, tokom XV i XVI vijeka svoje poetike razvijaju: Mazačo, Andjeliko, Doni, Kastanja, Lipi, Venecijano, Frančeska, Botičeli, Mantenja, Belini, Girlandajo, Mesina, Karpačo, Leonardo, Rafael, Mikelandelo, Tician, Đordone i dr.

Duh italijanskog slikarstva brzo se proširio i drugim evropskim prostorima. U Njemačkoj glavne predstavnike renesanse nalazimo u slikarskim ostvarenjima: Direra, Kranaha, Grinevalda, Holbajna. Holandski prostor

obilježava rad braće Van Ajk, Vejdena i Boša i dr. U Francuskoj počasno mjesto zauzima Fuke.

Renesansna skulptura, formirana iz gotičke po ugledu na antiku, iako u izvjesnoj sjenci izvanrednog slikarstva koje je davalo više mogućnosti iluzija realnog svijeta, prevazilazi koncepcije starog vijeka bogatstvom formi, savršenstvom anatomske sklopa figure te kompozicionim šemama, kako u obliku kipa tako i u vanrednim reljefima. Skulptorska djelatnost u sjevernim djelovima Evrope nije ostvarila takve domete kao što ih ima oblast slikarstva. Najveće vrijednosti postižu italijanski majstori među kojima posebno navodimo, pored gotičko - renesansnih skulptora braće Pizano, Banko, Giberti, Donatelo, Kverča, Robija, Sentinjano, Majano, Verokio, Sansovino, Sangalo. Krunu renesansne skulpture nosi genijalni Mikelandelo čija se ostvarenja ubrajaju u sam vrh remek - djela ove likovne djelatnosti u cijeloj dosadašnjoj istoriji umjetnosti.

Jedan od epohalnih pronalazaka čovječanstva - **Gutenbergov izum štamparske prese** u XV vijeku - uvodi u likovnu umjetnost ubrzan razvoj medija grafike. Bazirajući se na iskustvima crtačkih i slikarskih dostignuća, izvanredan uspon grafike može se konstatovati na njemačkom prostoru preko djela Šongauera i Direra.

Uspon zapadnoevropskih gradova sa bogatom crkvom, plemstvom i građanima, nestanak feudalnog društva, omogućili su i veliku produkciju djela primijenjene umjetnosti čije umjetničke karakteristike nose pečat osobina likovnih ostvarenja slikarstva, skulpture i grafike.

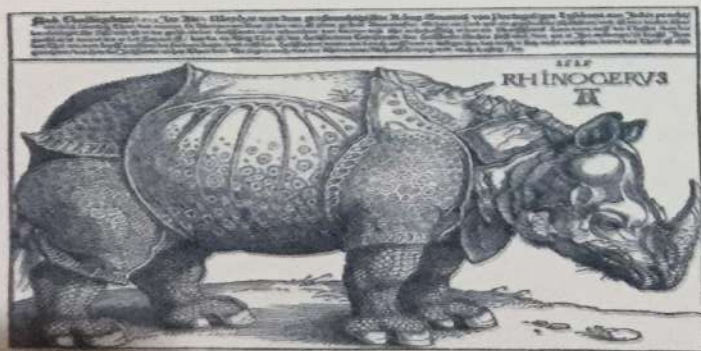
Mikelandelo Buonarroti • Pieta • mermer, 1498 - 99. god. Majstorstvo u tehnici klesanja i vanredna ljepota figura Bogorodice i Hrista čine Mikelandela jednim od najvećih skulptora svih vremena

Rafael Santi • Madona • ulje na drvetu, 1504 god. Jedan od najvećih kolorista visoke renesanse

Čuveni renesansni majstori razradili su i čitavu teoretsku literaturu - npr. čuveni **Traktat o slikarstvu** - gdje su do detalja razmatrana pitanja kako pristupiti kompleksnom zadatku stvaranja harmonične i estetski savršene slike zasnovane na posmatranju čovjeka i prirode. Tokom XV i XVI vijeka razvoj renesansnog slikarstva konceptima realističkih kreacija uvodi evropsku likovnu kulturu u humanizirani ambijent, čemu se nije mogla oduprijeti ni moćna crkvena organizacija.

Slikarstvo renesanse dalo je istoriji likovne umjetnosti veliki broj izuzetnih umjetnika od kojih su najznačajniji

Albrecht Dürer • Nosorog • drvorez, 1515. god. Podjednako poznat kao slikar i grafičar, Dürer je najveće umjetničko ime njemačke renesanse

Matijas Grinevald • Raspeće • ulje na drvetu, 1523. god. Osoben njemački renesansni slikar specifične ekspresivne atmosfere

Glavna fasada firentinske katedrale

Enterijer crkve Santa Maria del Fiore, XIV - XV v.

Pjero dela Frančesko • Portret grofa od Urbina • tempera na drvetu, 1465 - 66. god. Izvanredan Frančeskin portret prikazuje urbinskog plemića izbjegnuto je idealizovanje lika. Slika je jasno razvijena u tri perspektivna plana što stvara izvanrednu iluziju prostora

Santa Maria del Fiore • Firenca, XIV - XV v.

UMJETNOST NOVOG VIJEKA

Renesansa

U gotičkoj skulpturi srednjeg vijeka jasno su akcentovani naponi umjetnika usmjereni ka što realnijoj likovnoj predstavi koja se postepeno udaljava od mistike i spiritualnosti, te sve više usmjerava ka obnovi kreativnih vrijednosti grčke i rimske antike. Napredak nauke i tehnologije na Zapadu sa svojim bogatim gradovima i sve obrazovanijim stanovništvom, otkrića antičkih spomenika - neminovno su vodili ka razbijanju stereotipne i spiritualne vizuelnosti srednjeg vijeka. Promjene u pogledu stvaranja novih koncepcija likovne umjetnosti bazirane na umjetničkim dostignućima Grčke i Rima, već u drugoj polovini XIII i tokom XIV vijeka najprije će se osjetiti na tlu Italije - prostoru koji baštini bogatu antičku kulturu, sa mrežom gradova - država (Firenca, Venecija, Milano, Đenova, Sijena, Mantova...) među kojima je i Vatikanska država, centralno sjedište glavnog inspiratora i donatora srednjovjekovne likovne kulture zapadne Evrope, katoličke crkve. Upravo na italijanskom tlu formira se nova stvaralačka epoha - renesansa sa kojom započinje treći veliki umjetnički period - novi vijek.

Osnova i suština likovne umjetnosti renesanse, obnova antičkih kreativnih modela, ni u kom slučaju neće značiti postupak pukog podražavanja djela čuvenih grčkih i

Di Bondone Đoto • Sv. Franjo ispred sultana • crkva Sv. Franje, Asizi, poslije 1288. god. U Đotovom slikarstvu uvode se perspektivni sistemi čime se nagovještava prelaz od srednjovjekovne ka novoj renesansnoj koncepciji likovnosti